

Do dvije trećine električne energije u Hrvatskoj proizvodi se iz hidroelektrana. Udio proizvodnje iz ovog izvora varira ovisno o vremenskim uvjetima, odnosno padalinama pa tako u kišnijim godinama proizvodnja raste, dok se u sušnijim smanjuje, a ovi veliki postotci upućuju i na to da je energetska hidropotencijal u RH većim dijelom već iskorišten.

U medijima je nedavno najavljen početak radova na Hidroelektrani Senj 2 i Hidroenergetskom sustavu Kosinjski, najvećem energetska projektu u zemlji vrijednom 3.4 milijarde kuna. Dok bi inače takva vijest uzrokovala makar minimalnu novinarsku analizu, usred epidemije koronavirusa, ova je prošla relativno nezapaženo. No, osim navijačke intonacije članka u jednom dnevnom listu u kojem se stječe dojam da stanovnike Gornjeg Kosinja i sela Mlakve čeka bolja budućnost propušteno je postaviti neka bitna pitanja. Na primjer, kako će se starije ruralno stanovništvo naviklo na velike okućnice i domaće životinje, čiji će se posjedi (kao i arheološki nalazi, groblja, crkve i škole) ovim projektom potopiti, naviknuti na život u zgradama kojima se planira obešteti izvlaštene seljane. Doduše, s obzirom na to da proces potapanja ovih sela traje godinama, broj preostalih stanovnika svodi se na nekoliko desetaka ljudi.

Josip Pintar iz Eko Kosinja objasnio je za Deutsche Welle kako “vanredno stanje u tom kraju traje predugo i ostavlja posljedice koje će se teško sanirati”. Dodavši dakako otkad se tamo planira akumulacija “ljudi ne mogu dograđivati svoja imanja, nemaju prava na građevinske niti uporabne dozvole”. Pintar zaključuje kako od infrastrukture tamo nema ni vodovoda, “jednostavno ih je zaobišlo i polagano iseljavaju. Poljoprivreda posustaje, nema ni turizma, narod se polako iseljava.”

Znanost i stručnost projekta

Sociološke posljedice nisu jedini problem ovog projekta, znanost i stručnost koje stoje iza njega također otvaraju mnogobrojna pitanja. Hidroelektrana se planira graditi na terenu krškog tipa, a planira se i golema betonska zavjesa u krš dubine od 60 do 90 metara, dužine šest kilometara - s oko 75 tisuća tone cementa. Na takvom terenu nemoguće je predvidjeti kretanje podzemnih voda kroz sve neistražene propuste, zbog toga bi čitave građevinske intervencije u konačnici mogle zahtijevati i značajno veće količine ubrizganog materijala, štoviše, tog dodatnog materijala moglo bi biti potrebno toliko da se cijeli projekt uopće neće moći financijski isplatiti na planirani način.

Osim posljedica projekta po prirodu i društvo, te njegove potencijalno neisplative financijske konstrukcije, ne funkcionira ni dokumentacija projekta. Još jedan kamen spoticanja su studije o utjecaju na okoliš, koje su i ovdje, kao i u drugim primjerima potencijalno problematičnih energetska projekata slaba točka podložna korupciji. Da nedavni skandal s

vjetroelektranama i ne spominjemo, jako je sličan primjer sa već izgrađenom hidroelektranom Lešće, prvom sagrađenom u Hrvatskoj nakon rata. Obavezna studija o utjecaju na okoliš za Lešće, također je kao i prva studija utjecaja na okoliš za projekt Kosinj/Senj 2, izrađena još 80-ih godina 20. st. Prvi pokušaji izgradnje hidroelektrane na kosinjskom području započeli su prije desetak godina na temelju već tada debelo zastarjele studije. S obzirom na to da se posljednjih desetak godina, paralelno sa znanstvenim napretkom, ubrzavaju i podebljavaju zakonske odredbe o zaštiti okoliša, ekološki standardi danas su znatno drugačiji nego u vrijeme izrade studije.

S obzirom na sličnosti u projektima, vrijedi ispitati kakve je prirodne i društvene posljedice proizvela HE Lešće koje pogađaju stanovnike naseljene u okolici rijeka Dobra, Mrežnica i Kupa. Kako navodi članak na portalu Energetika: "HEP-ova Hidroelektrana Lešće, u radu od 2010. koja je odlukom resornog ministarstva napravljena na temelju 20 godina stare, nerevidirane studije utjecaja na okoliš, stvara probleme stanovnicima uz rijeku Dobru". Kao prvo, realiziralo se sve što su ekološki aktivisti predviđali, ma kako pretjerano svojevremeno možda zvučalo. Budući da prije gradnje nisu provedena nikakva biološka, biospeleološka i ekološka istraživanja nije se službeno moglo procijeniti kakav će biti stvarni utjecaj brane (nužni dio bilo koje HE) na okoliš.

HE Lešće proizvodi relativno malo električne energije. Unutar godine dana od puštanja elektrane u promet došlo je do erozije tla i obližnjih prometnica, ugrožena je stabilnost mostova, poplavljuju okolna zemljišta, učestala je pojava vodnog vala koji je poguban po mrijest riba, kupača i ribiča. U strateškim smjernicama grada Karlovca 2012.-2017. navodi se da je gradnja hidroelektrane Lešće, osim devastacija koje su nastale uzvodno, radi stvaranja akumulacijskog jezera, uzrokovala i promjene prirodnih uvjeta nizvodno. Elektrana je promijenila migracijski put riba, ugrozila sustave obrane od poplava, izmijenila režime podzemnih voda, uvjetovala smanjenje korištenja poljoprivrednih zemljišta i promijenila temperaturni režim Dobre i Mrežnice. Posljedice su toliko brojne da je osnovana je i radna skupina za smanjenje i sanaciju šteta

Tužbe za obranu okoliša

Posljedice HE Lešće izazvale su toliki revolt okolnog stanovništva i ekoloških udruga da su Zelena akcija i partneri uspjeli izvojevati izradu druge studije o utjecaju na okoliš za izgradnju HE Kosinj / Senj 2 koja je ove godine dobila pozitivnu ocjenu suda u Rijeci i Ministarstva za zaštitu okoliša i prostornog uređenja te se elektrana može graditi. Usprkos zelenom svjetlu institucija, Zelena Akcija je podigla tužbu protiv ove studije, jer premda nova, provedena je manjkavo i napisana nedorečeno.

Željka Leljak Gracin, koordinatorica programa "Prava na okoliš" u Zelenoj Akciji kaže kako je Zelena akcija pred Upravnim sudom u Rijeci 2018. godine "podigla tužbu protiv Rješenja Ministarstva zaštite okoliša i energetike kojim je zahvat u okoliš - hidroenergetski sustav Kosinj ocijenjen kao prihvatljiv za okoliš." U predmetu je kako navodi Gracin održano samo jedno ročište (12.12.2019. godine) koje je trajalo izuzetno kratko, da bi osam dana kasnije donesena presuda kojom se odbija naša tužba".

Neposredno prije "lockdowna", nastavlja Leljak-Gracin "dostavljena nam je presuda te smo podnijeli žalbu Visokom upravnom sudu 13. ožujka 2020. godine. Do sada još nismo zaprimili odluku Visokog upravnog suda, ali nije to nešto iznenađujuće jer ipak se takve odluke ne donose preko noći. Teoretski, dakle, postoji još mogućnost da Visoki upravni sud usvoji našu žalbu i poništi prvostupanjsku presudu. To bi značilo (barem privremeno) zaustavljanje ovog projekta."

Činjenica je, ističe ona da "bez obzira na to što je rješenje o prihvatljivosti za okoliš još uvijek na sudu, investitor ima zeleno svjetlo za realizaciju projekta jer, prema našim propisima, tužba upravnom sudu ne suspendira rješenje. Međutim, investitor nastavlja realizaciju na vlastitu odgovornost, tj. ako kojim slučajem dođe do poništenja rješenja, ne može nastaviti jer mu tada padaju u vodu i lokacijska i ostale ishodne dozvole. Vidjet ćemo hoće li se to dogoditi."

Izvor: bilten.org